

Sikkerhedsudstyr til kystsejlad.

Af Benjamin Kristensen, redaktør, www.duelighed.dk

Man kan købe sig fattig i forkromet udstyr, så herunder vil jeg udelukkende koncentrere mig om det udstyr, der kan øge sejladssikkerheden for de mindre fritidsfartøjer, som sejler tæt ved kysten, i godt vejr, og i kendte farvande.

Jeg prøver ikke at lokke dig til, ukritisk at tage alt det herunder beskrevne udstyr med i båden, for man kan slæbe så meget grej med i en lille båd, at den simpelthen bliver ustabil. Brug din uddannelse og erfaring til, at vælge det nødvendige udstyr, eller søg råd og vejledning hos erfarne sejlere.

Min liste er uprioriteret, for det er dig, skipperen, der beslutter, hvordan pengene og pladsen ombord på din båd skal disponeres. Det er også dig, der skal stå til ansvar, hvis en ulykke udvikler sig, fordi der mangler sikkerhedsudstyr ombord.

Ankergrej

Dimensionerne på anker, ankerline og -kæde samt ankerspil afhænger af bådens størrelse og omstændighederne, hvorunder der ankres, f.eks. vind, bølger eller strøm. Der findes forskellige typer af ankre, designet til bundforholdene, f.eks. sten, mudder eller sand.

Brandtæppe

Disse tæpper bruges til at kvæle ild. Lægges over brændende personer, samt f.eks. over flammer i pletter og pander. Der bør som minimum være et brandtæppe i pantry / kabys. Alternativet er et vådt almindeligt tæppe.

Brændstoffilter

Hvis motoren trækker svagere og svagere og måske går helt i stå, kan det være et tilstoppet brændstoffilter, som skal skiftes, inden sejladsen kan fortsættes.

Bådshage(r)

Benyttes f.eks. til at fiske genstande op fra vandet og ved fortøjning til kaj eller bøje.

Dagsignal "ankerkugle"

En sort kugle vist forude betyder, at du ligger for anker og ikke kan manøvrere i henhold til vigereglerne.

Alternativt kan benyttes en sort kuglefender.

Dagsignal "ikke under kommando"

To sorte kugler, den ene lodret over den anden, betyder, at du driver rundt uden at kunne styre dit skib, f.eks. som følge af motor- eller rorhavari, og derfor ikke kan manøvrere i overensstemmelse med vigereglerne.

Alternativt kan benyttes to sorte kuglefendere.

Dagsignal "motortrekant"

Hvis du fremdrives for sejl og motor på samme tid, skal du vise en trekant med spidsen nedad et synligt sted forskibs. Dette fortæller andre fartøjer, at du manøvrerer som et maskindrevet skib i henhold til vigereglerne.

Drivanker

Du kan købe et drivanker, der passer til din båd, til at hjælpe dig med at holde stævn eller agterstævn op i vind og bølger, hvis du skulle miste fremdriften eller få brug for at ligge underdrejet i dårligt vejr.

Alternativt kan f.eks. anvendes en madras, som slæbes efter fartøjet i fortøjningerne, for at holde stævn eller agterstævn op i vind og bølger. Slæbetovet skal være så langt, som det er praktisk muligt.

I små både, kan en stor pøs/spand slæbt i en lang line, hjælpe med at holde båden op imod vind og bølger.

Ekkolod

En elektronisk dybdemåler, der bruges til at understøtte din navigation. Ved at sammenligne dybderne angivet i søkortet med den målte vanddybde får du et indtryk af, hvor sikker din positionsbestemmelse er. Alternativet er et håndlod.

Fendere

Ud over at beskytte fribordet imod skamfiling, når fartøjet er fortøjet, kan sorte kuglefendere benyttes til dagsignaler ("ankerligger" og "ikke under kommando"). Vist sammen med et firkantet flag er kuglefenderen et nødsignal.

Fendere kan tillige benyttes som alternativ til redningskransen, og til at få en kasteline over til et andet fartøj ved at lade fenderen drive med vinden / strømmen, fastgjort til den ene ende af kastelinen.

Folie-tæppe

Disse nød-tæpper er chokforebyggende, og beskytter imod kulde og varme. Fylder ikke meget, og er billige.

Alternativet er et almindeligt tæppe.

Fortøjningstrosser

Når du ikke har et slæbetov ombord, bør du tage dine fortøjningstrosser med på sejlturen, hvis du undervejs skulle få brug for tovværk til f.eks. slæb, livline, opankring eller drivanker.

Førstehjælpkasse

Når du sejler langs kysten, vil jeg anbefale, at du medbringer forbindsstoffer, så du kan standse en blødning, samt en saks, så du kan klippe i forbindinger og evt. klippe tøjet af en skadet eller forbrændt person.

Alternativet er klude eller tøjstykker, en kniv og gaffa-tape.

Førstehjælpkursus

På havet er der langt til hospitalet, så hvis du sejler rundt med familie og venner, bør du have grundigt kendskab til livreddende førstehjælp. Tag f.eks. et førstehjælpkursus hvert 5. år.

Gaffa tape

Jeg har haft megen glæde af Gaffa tape til nødreparationer.

GPS

Et elektronisk satellitbaseret navigationsinstrument, der viser fartøjets position på en skærm. Instrumentet kan også vise vej til indtastede positioner (waypoints)

Det er livsnødvendigt, at du i en nødsituation kan oplyse din nøjagtige position til redningsfolkene.

Alternativet er, at du er en veluddannet og trænet navigatør, som ved hjælp af traditionelle navigationsmetoder (bestiksejlds, pejlinger og observationer) altid ved, hvor dit fartøj befinder sig.

Hovedkompas

Det er et krav fra myndighederne, at ethvert fartøj har et hovedkompas, der fungerer efter hensigten. Der skal også være en deviationstabel, der benyttes til at rette kompasaflysninger for utilsigtet magnetisk påvirkning af magnetkompasset. Du vælger selv hvilken type kompas, du vil bruge, men hovedkompasset er som regel fast monteret ved styrepladsen.

Håndholdt kompas

Ombord på småbåde, hvor det er praktisk umuligt at fastmontere et kompas, kan hovedkompasset være et håndholdt kompas, der er nemt at pejle med, men noget mere usikkert at styre efter end et fastmonteret kompas.

Husk, at det er meget usikkert at benytte et magnetkompas til navigation, hvis man ikke har forstand på at rette for strøm, afdrift, misvisning og deviation.

Håndlod

Et lod bundet fast til enden af en line. Anvendes til at måle vanddybden. Håndloddet er antagelig verdens ældste navigationsinstrument, og bør findes i alle fartøjer, også som backup til ekkoloddet.

Ildslukkere

Du bør som absolut minimum have en 2 kg. pulverslukker ombord, men hvis du vil gøre dig forhåbninger om at kunne slukke f.eks. en motorbrand, skal der langt mere til. Tal med fagfolk om dine behov. Sørg for, at ildslukkerne ombord bliver kontrollerede og evt.

trykprøvede af en fagperson mindst hvert år. Gem kvitteringen for denne service, så du ikke står alene med ansvaret, hvis en ildslukker svigter eller eksploderer.

Kasteline

Tynd line på 30 – 50 meter.

Bruges f.eks. når man vil hale en overbordfalden tættere til båden.

Hvis man skal have en kraftig trosse over til kajen eller til et andet fartøj, kaster man først den lette line, og haler den tunge trosse ud med denne.

Kikkert

En god kikkert hjælper udkiggen med at finde sømærker, opdage nødstedte søfolk, være på forkant med trafikken og meget mere.

I nødstilfælde kan man alternativt anvende zoomeffekten i sit kamera/mobiltelefon.

Kileremme

Hvis ladelampen lyser, eller motoren bliver varm, kan det være en løs eller defekt kilerem, som skal strammes op eller udskiftes, inden sejladsen kan fortsættes.

Kniv

Medbring altid en lommekniv, køkkenkniv, hobbykniv eller lignende. Sømanden får brug for kniven, når der kommer tovværk i skruen, når ankeret sidder fast i bunden og skal droppes, og i et hav af andre praktiske situationer.

Alternativet er et stykke skarpt metal eller et glasskår.

Livliner

Forhindrer personer i at falde overbord.

Alle, der færdes på åbent dæk, bør have en godkendt livline, der i den ene ende er fastgjort til en sikkerhedssele eller D-ringen i redningsvesten, og i den anden er fæstet et sikkert sted ombord.

Livlinen må ikke være så lang, at den overbordfaldne slæbes efter båden gennem vandet, fordi man, selv ved lav fart, trækkes ned under overfladen.

Alternativet er et kort reb i en ikke-selv-strammende løkke, lagt omkring kroppen under armene (f.eks. et pælestik).

Lommelygte

Selv om du er "dagskipper", kan du af mange og uforudsigelige grunde havne ude på havet i buldrende mørke. Brug lygten til at aflæse kompas og søkort, søge efter sømærker, og til at gøre opmærksom på din tilstedeværelse, hvis andre fartøjer nærmer sig i

mørket. Lygten benyttes også som signalapparat. Husk ekstra batterier.

Lydsignalapparat

Hvis du vil signalere til andre fartøjer eller personer i land ved f.eks. at afgive advarsels-, tåge-, manøvre- eller nødsignaler, får du brug for f.eks. en trillefløjte, truthorn, eller et automatisk tågehorn. Husk at afprøve dit automatiske tågehorn jævnlige, da saltvand tærer hårdt, især på de elektriske tågehorn.

Lækagepropper / skrogtætningsmateriale

Træpropper er velegnede til ventillækager – eller endnu bedre: Stay Afloat-pasta. Det kan også bruges til andre former for læk.

Lænsepumpe(r)

Pumper vand ud af båden.

Kan være manuelle eller automatiserede.

Lænsepumperne ombord skal afprøves ofte, og der skal være rengjort i bunden af båden, så pumperne ikke stoppes af gamle sokker og klude. Jeg har oplevet, at en helt ny og dyr elektrisk lænsepumpe brød totalt sammen, fordi en af ungerne havde smidt et lille stykke tyggegummi ned i kølsvinet. Alternativet er en pøs.

Mobiltelefon

Skal være helt opladet, så der er strøm til den planlagte sejltid + mindst 5 timer.

Du kan spare tid og batteri i en nødsituation, hvis du på forhånd har indkodet redningstjenestens direkte telefonnummer i mobiltelefonen.

Husk også ekstra batteri, plastikpose / vandtæt cover, og evt. en 12 volt oplader.

Motorolie

Hvis du på sejlturen reparerer en lækage i oliesystemet eller udskifter et tilstoppet oliefilter, skal der fyldes olie på systemet, inden du starter motoren igen. Brug kun olie, der anbefales af motorproducenten og benyt evt. en tragt.

Hvis oliestanden er lav, og du har glemt at medbringe ekstra motorolie, er alternativet "intervalsejlad". Du starter motoren, sejler forsigtigt, indtil motortemperaturen stiger, stopper motoren, kaster anker, lader motoren køle af, og gentager øvelsen. Hvis du bruger din motor på denne måde, kan den tage alvorlig skade, men i en nødsituation må man nogle gange se bort fra materielle værdier.

Nødraketter og –blus

Skal opbevares tørt og sikkert. Pas på at børn og barnlige sjæle ikke tror, at det er legetøj. Fumlefingeri med pyroteknik kan resultere i alvorlig personskade. Misbrug af nødsignaler kan straffes, og udløse store erstatningskrav.

Hold øje med holdbarhedsdatoen på pyroteknik. I gamle raketter kan krudtet være "stampet", således at raketten eksploderer i hånden på dig. Derfor skal gamle nødraketter og –blus afleveres til politiet.

Oliefilter

Hvis olietrykket falder eller motoren bliver varm, kan det være et stoppet oliefilter, som skal skiftes, inden sejladsen kan fortsættes.

Papirsøkort

Det er et myndighedskrav, at der findes relevante og opdaterede søkort ombord på ethvert fartøj. I åbne både er det en god ide at klippe søkortet i A4-formater og evt. plastlaminere disse.

Pandelampe

Når du i mørket skal sejle båden med den ene hånd og holde fast med den anden, får du hurtigt brug for flere hænder, og nu er pandelampen din bedste ven i nøden. Husk ekstra batterier.

Pejlekikkert

Når man ser igennem kikkerten, kan man aflæse kompaspejlingen til en genstand temmelig nøjagtigt. Duer ikke til at styre efter, fordi man skal holde den op foran øjnene hele tiden.

PLB / EPIRB

Falder du overbord er den personlige nødsender PLB en chance for at blive reddet hurtigere, idet den når aktiveret sender et nødsignal med din position og MMSI nummer.

PLB'en har du f.eks. i lommen eller fastgjort til dit tøj/redningsvest, til forskel fra de større og kraftigere nødsendere EPIRB, som oftest er monteret på båd og/eller redningsflåde.

Proviant og vand

Skipperen har ansvaret for, at de ombordværende ikke sulter eller tørster. Ved sejlads langs kysten bør du medbringe proviant til den planlagte sejltid + mindst 5 timer.

Energibarer og energidrikke er gode at have ombord, hvis sejlturen bliver længere og mere udmattende end beregnet. Hvis en udmattet besætning også skal kæmpe imod sult og tørst, kan der hurtigt gå noget galt.

Pøs / spand

Benyttes f.eks. til at lænse båden, slukke brande og holde rent ombord. Brug pøsen som toilet, frem for at læne dig ud over rælingen. Kan i små både anvendes som drivanker, slæbende i en lang line.

Påklædning

Fortæl din besætning og passagerer om 3-lags-princippet i god tid inden sejlturen.. Afhængig af årstiden og vejret, skal skipperen overveje om alle skal iføre sig f.eks. våd-, tør- eller overlevelsesdragter.

Radarreflektor

En radarreflektor hjælper dig med at blive set af andre skibes radarer. Radarens signal pinges effektivt tilbage, og du fremstår tydeligt på modpartens plotter. Med en radarreflektor styrker du desuden dine muligheder for at blive fundet i en nødsituation på havet.

Eftersøgningsfartøjer vil søge med radar efter dig, men hvis du har en lav kontaktflade, kan du ikke ses, og risikerer derfor ikke at blive fundet.

Redningsbøje

Kastes ud ved MOB (Mand over Bord), så det bliver nemmere at finde positionen igen, efter at fartøjet er blevet vendt.

Rednings- og svømmeveste

Myndighederne kræver, at der forefindes godkendte rednings- eller svømmeveste til alle ombord. Redningsvestene skal være i rette størrelser og i brugbar stand.

Det er skipperen, som afgør, hvem der skal tage vesten på, og hvornår. Når jeg har kommandoen, gælder reglen: "Redningsvesten kan, med skippers samtykke, tages af i kortere tid, hvis det er absolut nødvendigt af praktiske grunde". F.eks. er det vanskeligt at blive lækker-brun af solen, hvis man skal solbade på dækket, iført redningsvest. I denne situation kræver jeg, ud over at rorgængerens

varskos, at redningsvesten først tages på og tilpasses, og derefter tages af og opbevares lige ved hånden, mens man solbader. Rejser man sig, skal vesten på med det samme.

Redningskrans

Kastes ud til personer, som opholder sig i vandet, og har brug for ekstra opdrift.

Alternativt kan du kaste en almindelig fender til den nødstedte – gerne rød eller gul, så den er til at finde igen.

Redningsflåde, gummibåd eller slæbejolle

Større fartøjer kan medbringe en redningsflåde, gummibåd eller slæbejolle, der kan vise sig anvendelig, hvis din båd skal evakueres. Det er en almindelig kendt fejl hos os fritidssejlere, at vi går i flåderne alt for tidligt i et ulykkesforløb. Efter store storme på verdenshavene finder man ofte havarerede lystyachter drivende rundt uden besætning og redningsflåde. Besætningen har forladt fartøjet "for en sikkerheds skyld" og er forsvundet for altid, mens fartøjet har bjærget sig selv. Husk årer, åregafler og en pøs til slæbejollen.

Reservedunk med ekstra brændstof.

Alt for mange søulykker i fritidsbåde starter med, at motoren løber tør for brændstof og stopper. Måske driver du på grund, måske dør du af kulde, eller måske drukner du. Husk at skifte brændstof i reservedunken med mellemrum, og fyld dunken helt op, så der kondenseres mindst muligt vand i brændstoffet. Brug en dunk, der er godkendt til formålet, og husk påfyldningsstuds eller tragt.

Røg- og gasalarmer

Hvis du sover ombord på båden, bør du installere mindst 1 røgalarm. Hvis du har gasinstallationer om læ på båden, bør du montere mindst 1 gasalarm. Alternativet er, at der altid er en vågen person, som har brandvagten.

Signalflagene N og C

Disse to flag vist sammen er et internationalt nødsignal. Signalflaget N (det blå skakbræt), sættes før en bro, der kan åbnes, for at tilkendegive, at du ønsker at passere broen. Vist alene betyder signalflaget N: Nej. Vist alene betyder signalflaget C: Ja.

Slæbetov

Hvis du får brug for bugsering, er der brug for et kraftigt tovværk på ca. 50 meter.

Alternativt kan du binde dine fortøjningstrosser sammen, men husk, at knuder svækker tovværket.

Stævnørøsfedt

Mange både med fast skrueaksel holder havvandet ude ved at holde en pakkåse på stævnrøret fyldt med stævnørøsfedt. Stævnrøret er det rør, hvor igennem skrueakslen føres ud gennem skroget. Hvis dette fedt pludselig begynder at "sive ud", begynder der i hurtigt stigende tempo at trænge vand ind i båden, og nu skal der pumpes nyt fedt ind i pakkåsen, hvis du ikke vil risikere at gå ned med mand og mus.

Varme tæpper

Selv om du altid tjekker, at alle ombord er varmt og tørt påklædte ved sejlturens begyndelse, kan du hurtigt få brug for nogle varme tæpper. Vejret kan skifte, eller en person kan falde overbord. Uldtæpper er især gode, fordi de isolerer, selvom de er våde.

VHF-radio

Du kan tilkalde hjælp via radioen, eller selv assistere ved eftersøgninger og redningsoperationer via VHF-radioen.

Grejet er dyrt, og du skal bestå en certifikatprøve for at betjene VHFudstyret.

Wiresaks / boltsaks

Sejlbåde bør medbringe en kraftig wiresaks/boltsaks så vanterne kan klippes i en fart, hvis masten ryger over bord i hårdt vejr. Den skal ikke ligge i bunden af kistebænken / værktøjskassen, hvor man ikke kan finde den i en presset situation.

Værktøjskassen

Du bør have det håndværktøj med på sejlturen, der er nødvendigt for at efterspænde eller nødreparere din motor, gear, tekniske installationer, rig og sejl. F.eks. kan du komme ud for at skulle skifte en kilerem, et spændebånd eller et filter.

Værktøjet er meget følsomt overfor saltvandsmiljøet. Skal opbevares tørt, og rengøres grundigt efter brug, hvis du ikke vil købe nyt hvert år.

Årer og åregafler

Hvis motoren sætter ud, kan mindre både fremdrives med årer.